

Instytut Programów Szkolnych

✓
JĘZYK ROSYJSKI
w szkołach ponadpodstawowych
w roku szkolnym 1989/90 i latach
następnych

Materiały informacyjne dla nauczycieli

Warszawa 1989

INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH

JĘZYK ROSYJSKI
W SZKOŁACH PONADPODSTAWYCH
W ROKU SZKOLNYM 1989/90
I LATACH NASTĘPNYCH

MATERIAŁY INFORMACYJNE DLA NAUCZYCIELA

Warszawa 1989

Autor:

mgr Janina TYMIŃSKA

374.2 : 808.2(072)

2554 / b/c

SPIS TREŚCI

1. Informacja o obowiązujących programach nauczania ...	4
a) liceum ogólnokształcące, technikum i liceum zawodowe	4
b) liceum ogólnokształcące z rozszerzoną nauką języka obcego	4
c) zasadnicza szkoła zawodowa	4
d) technikum na podbudowie ZSZ	4
2. Informacja o obowiązujących podręcznikach	4
a) liceum ogólnokształcące, technikum i liceum zawodowe	4
b) liceum ogólnokształcące z rozszerzoną nauką języka obcego	4
c) zasadnicza szkoła zawodowa	4
d) technikum na podbudowie ZSZ	4
3. Charakterystyka celów i treści kształcenia	5
4. Organizacja procesu dydaktycznego	6
a) liceum ogólnokształcące, technikum i liceum zawodowe	6
b) liceum ogólnokształcące z rozszerzoną nauką języka obcego	7
c) zasadnicza szkoła zawodowa	7
d) technikum na podbudowie ZSZ	7
5. Literatura pomocnicza dla nauczycieli	8

1. INFORMACJA O OBOWIĄZUJĄCYCH PROGRAMACH NAUCZANIA

W szkołach ponadpodstawowych w roku szkolnym 1989/90 i latach następnych obowiązują następujące programy nauczania:

- a) Program liceum ogólnokształcącego oraz liceum zawodowego i technikum. Język rosyjski. Wydany przez WSiP, w formie broszury, w 1985 r. Nr aprobaty OP 23-4120-15/84.
Instrukcja programowa dla technikum i liceum zawodowego
Język rosyjski. Wydany przez WSiP, w formie broszury, w 1987 r. Nr aprobaty OP 23-4122-13/86.
- b) Program liceum ogólnokształcącego z rozszerzoną nauką języka obcego. Język rosyjski. Wydany przez WSiP, w formie broszury, w 1986r. Nr aprobaty OP 23-4120-40/85.
- c) Program zasadniczej szkoły zawodowej. Język rosyjski. Wydany przez WSiP, w formie broszury, w 1985 r. Nr aprobaty OP 23-4133-8/84.
- d) Program technikum na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej.
Język rosyjski. Wydany przez WSiP, w formie broszury, w 1985 r. Nr aprobaty OP 23-4131-2/85.

2. INFORMACJA O OBOWIĄZUJĄCYCH PODRĘCZNIKACH

- a i b) Gorczyca W., Wierieszczagina I. - Русский язык. Podręcznik dla klasy III szkoły średniej, WSiP, 1989 r. ;
Gorczyca W., Riedl C. - Русский язык. Podręcznik dla klasy IV szkoły średniej, WSiP, 1990 r.
- c) Leszczyńska H., Tuszyńska S. - Język rosyjski dla Zasadniczej Szkoły Zawodowej. Wyd. od 1986 r. WSiP.;
Banaś N., Leszczyńska H. Что вы хотите купить ?
Wyd. od 1975 r. WSiP (dla ZSZ - zawód sprzedawca).
- d) Leszczyńska H., Tuszyńska S. - Język rosyjski dla kl. I technikum na podbudowie ZSZ . Wyd. od 1986 r. WSiP, 1990 r.

3. CHARAKTERYSTYKA CELÓW I TREŚCI KSZTAŁCENIA

Zasadniczą cechą różniącą nowe programy od poprzednich jest ujęcie celów nauczania. Po pierwsze, wyraźnie rozróżnia się cele kierunkowe i cele instrumentalne. Przez cel kierunkowy rozumie się rozwijanie kompetencji komunikacyjnej, rozumianej jako umiejętność skutecznego porozumiewania się zgodnie z wymogami sytuacji i roli, w jakiej uczeń występuje oraz kompetencji językowej, rozumianej jako znajomość środków językowych potrzebnych do formułowania wypowiedzi gramatycznie i leksykalnie poprawnych. Cele instrumentalne przedstawione są w postaci wykazów umiejętności w ramach czterech podstawowych sprawności, przewidzianych dla każdego roku nauki. Po drugie, podkreślając wartości poznawcze i ideowo-wychowawcze, jakie można i powinno się osiągnąć, programy wyraźnie uznają je za wtórne, podporządkowane zadaniu kształtowania umiejętności w ramach czterech sprawności językowych.

Szczególnie ważne jest zrozumienie założenia, że uczeń w warunkach szkolnych nie tylko nie musi, ale i nie może poznać i opanować całego systemu językowego. W doborze materiału językowego decydujące znaczenie mają – wyszczególnione w programie – kategorie semantyczne i typy aktów mownych, którym ten materiał językowy jest podporządkowany. Oznacza to, że każdy uczeń powinien umieć wyrazić wszystkie zawarte w programie intencje wypowiedzi (kategorie semantyczne) w sposób komunikatywny, tj. skuteczny, pozwalający osiągnąć zamierzone cele. Bogactwo leksykalne, różnorodność struktur gramatycznych, którymi posługują się uczniowie, świadczyć będzie o poziomie umiejętności uczniów w ramach każdej z czterech sprawności językowych. Im większy rejestr środków językowych opanował uczeń, tym wyższa jest ocena jego umiejętności posługiwania się językiem.

Program wprowadza dwutorową hierarchizację sprawności językowych:

- według zakresu materiału językowego, w ramach którego należy sprawności te wyrabiać,
- według czasu, jaki przeznaczona jest podczas lekcji na rozwijanie poszczególnych sprawności.

Hierarchia sprawności wg zakresu materiału językowego przebiega od sprawności rozumienia (czytanie i słuchanie) poprzez mówienie i pisanie. Hierarchia sprawności wg poświęcanego im czasu lekcyjnego przebiega inaczej, tj. od sprawności mówienia poprzez rozumienie ze słuchu, czytanie i pisanie.

Kierowanie procesem uczenia się czynności komunikacyjnych wymaga stałej troski nauczyciela o racjonalne wykorzystanie czasu lekcyjnego oraz czasu przeznaczonego na samodzielną pracę uczniów poza lekcjami.

Program nie preferuje żadnej metody, dopuszczając różne, pod warunkiem że przyczyniają się one do osiągnięcia celów nauczania.

W programie klas starszych szkół ponadpodstawowych (III LO, II ZSZ, II technikum na podbudowie ZSZ) występuje kategoria semantyczna "wyrażanie przekonań i stosunków modalnych", która w poprzednich klasach nie była przedmiotem specjalnych ćwiczeń, chociaż najprostsze sposoby wyrażania powinny być uczniom znane ze szkoły podstawowej. Warto zadbać o to, by w różnych sytuacjach uczniowie wyrażali własny stosunek do treści różnych wypowiedzi, używając zamieszczonych w programie konstrukcji morfosyntaktycznych i leksykalnych.

Praca nauczyciela w ostatnim roku nauki wymaga dużej indywidualizacji procesu nauczania, w zależności od tego, jakie są dalsze plany życiowe uczniów. Wszyscy abiturienti powinni dobrze się orientować, z jakich źródeł mogą korzystać w toku samodzielnego doskonalenia umiejętności językowych, do jakich gramatyk, poradników, słowników itp. będą mogli zajrzeć w razie potrzeby; absolwenci techników i liceów zawodowych powinni orientować się w jakich czasopismach radzieckich mogą znaleźć informacje związane z ich przyszłym zawodem i zainteresowaniami.

4. ORGANIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZEGO

a) liceum ogólnokształcące, liceum zwodowe i technikum

Zgodnie z planem nauczania, wprowadzonym w roku 1986/87, w klasach III i IV w/w szkół przeznaczono na język rosyjski po 2 godziny tygodniowo. Nowy program i podręczniki są dostosowane do tego planu.

b) liceum ogólnokształcące z rozszerzoną nauką języka rosyjskiego

W klasach z rozszerzoną nauką języka rosyjskiego obowiązuje zwiększony o 3 tygodniowo wymiar godzin. (Zarządzenie z dnia 16 lutego 1984 r. w sprawie organizacji nauczania języków obcych w szkołach ogólnokształcących i zawodowych; Dziennik Urzędowy MOiW Nr 3, poz. 17).

Dla pełnej realizacji programu należy korzystać nie tylko z podręcznika podstawowego (wraz z nagraniami), lecz także z innych materiałów zgromadzonych w pracowni, a szczególnie z wymienionych w ostatnim rozdziale programu.

c) Zasadnicza szkoła zawodowa

Od roku szkolnego 1987/88 wprowadzony został nowy plan nauczania, w którym język rosyjski uzyskał status przedmiotu obowiązkowego. W klasie III obowiązuje 1 godzina tygodniowo.

d) Technikum na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej

Liczba godzin języka rosyjskiego pozostaje bez zmian. Wprowadza się natomiast nowy program w klasie I od roku szkolnego 1990/91, w klasie II od roku szkolnego 1991/92 i w klasie III od roku szkolnego 1992/93.

Po raz pierwszy uczniowie technikum otrzymają przygotowane specjalnie dla nich podręczniki.

W organizacji pracy uczniów i nauczycieli wszystkich typów szkół mają zastosowanie zarządzenia Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 15 maja i 4 czerwca 1981 r. w sprawie podziału na grupy przy nauczaniu niektórych przedmiotów (Dziennik Urzędowy MOiW Nr 5, poz. 24 i 29).

Organizację procesu dydaktycznego, zmierzającego do właściwej realizacji celów kształcenia i wychowania, ułatwi korzystanie z przygotowanych przez WIFON nagrań na taśmach magnetofonowych. Ich wyprodukowanie zależne jest od zapotrzebowań zgłaszanych przez szkoły do odpowiednich placówek CEZAS-u.

Trzeba równocześnie mieć na uwadze, że sytuacyjność,

jako nieodzowny komponent podejścia komunikacyjnego, wymaga żywego reagowania nauczyciela na różne aktualne wydarzenia z życia klasy, szkoły, społeczności, w której znajduje się szkoła, wyrażania zainteresowania aktualnymi problemami o charakterze ogólnoludzkim, czy też dotyczącymi obu naszych państw i ich wzajemnych stosunków. Wszystkie takie sytuacje stanowią naturalny bodziec wywołujący potrzebę wymiany informacji, spostrzeżeń, własnych sądów, a więc użycia języka w jego podstawowej funkcji. Rola naturalnej, żywej, spontanicznej mowy nauczyciela jest w tym przypadku ogromna. Ubogi jest proces dydaktyczno-wychowawczy, w którym mowa nauczyciela ogranicza się do wąskiego repertuaru podręcznikowych wyrażań i odtwarzania wypowiedzi z książki dla nauczyciela. Nie zastępują też żywej mowy nauczyciela odtworzone z taśmy nagrania różnych tekstów.

Kierowanie procesem uczenia się czynności komunikacyjnych wymaga stałej troski nauczyciela o racjonalne wykorzystanie czasu lekcyjnego i stymulowanie potrzeb posługiwania się przez uczniów językiem rosyjskim.

5. LITERATURA POMOCNICZA DLA NAUCZYCIELI

Nauczyciele będą mogli korzystać z książek przedmiotowo-metodycznych wydanych przez WSiP:

- Dąbrowska H., Zybert M. - "Nauczanie języka rosyjskiego w klasach I-II szkół średnich". WSiP, 1989 r.
- Tuszyńska S., Leszczyńska H. - "Nauczanie języka rosyjskiego w zasadniczej szkole zawodowej". WSiP, 1987 r.

Dla wszystkich nauczycieli pomocne będą publikacje metodyczne dotyczące rozwijania czterech sprawności językowych oraz pozycje z serii "Biblioteki Rusycysty", wydawane przez Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, anonsowane w czasopismach "Języki Obce w Szkole" i "Język Rosyjski".

Na szczególną uwagę zasługują dwie nowe pozycje:

- Woźniewicz W. - "Metodyka lekcji języka rosyjskiego". WSiP, 1987;
- Grochowski L. - "Trudności w uczeniu się języka rosyjskiego i sposoby ich przewycięzania". WSiP (w druku).

Po pierwsze, poruszają one problemy dotyczące nauczania i uczenia się języka rosyjskiego z punktu widzenia orientacji komunikacyjnej w glottodydaktyce, a po drugie, nawiązują do konkretnych zapisów w nowych programach nauczania języka rosyjskiego, poddając je interpretacji przy omawianiu zarówno zagadnień ogólnych, jak i szczegółowych.

Stosowanie zasady indywidualizacji umożliwi nauczycielom zbiór ćwiczeń gramatycznych K. i A. Palińskich (WSiP, 1989 r.), ułożonych wg kategorii semantycznych, występujących w programie dla liceów ogólnokształcących oraz liceów zawodowych i techników; zbiór może być wykorzystany zarówno w pracy lekcyjnej, jak i domowej uczniów.

Dla potrzeb realizacji tematyki zawodowej Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne wydały już całą serię publikacji odpowiadających poszczególnym dziedzinom. Właśnie w tej serii ukazała się nowa pozycja "Мы будем механиками" A. i M. Pietkiewiczów (WSiP, 1987 r.).

Ponadto nauczyciel języka rosyjskiego może znaleźć potrzebne mu materiały informacyjne i metodyczne w kwartalniku Polskiego Towarzystwa Rusycystycznego "Przegląd Rusycystyczny", wydawanym przez PWN oraz w czasopiśmie radzieckim "Русский язык за рубежом".

